

Александар Баковац

Православни богословски факултет, Универзитет у Београду

АБОРТУСНА КУЛТУРА У СРБИЈИ БИОЕТИЧКИ, РЕЛИГИЈСКИ И НАЦИОНАЛНИ АСПЕКТИ

Сажетак

Србија је земља са великим бројем абортуса због чега неки истраживачи сматрају да се може говорити о абортусној култури. Различите либералне групе непрестано наглашавају „право жене“ на абортус, при чему се занемарује чињеница да су многе жене принуђене на абортус. Због тога би било добро да се почне говорити о праву на материнство. То право би морало да буде значајно материјално подржано, пошто заустављање негативног прираштаја представља најзначајнији национални и друштвени интерес. Право на живот нерођеног детета тако мора бити узето у обзир. Пошто би криминализација абортуса довела до многих негативних последица, аутор предлаже да одлуку о дозвољавању легалног абортуса доноси етички одбор формиран од стручњака, који би обавио консултације са трудницом, испитао разлоге и дозволио абортусе који су оправдани, пре свега ради заштите живота жене.

Кључне речи: абортусна култура, биоетика, религија, право на материнство.

Питање абортуса има много различитих аспеката, и може се посматрати као биоетички, социјални, национални и религијски проблем. Они који се залажу за слободни приступ абортусу, свој став углавном аргументују позивањем на право жене на располагање сопственим телом из чега произилази њено право да суверено одлучује о томе да ли хоће или неће да задржи трудноћу. Иако они који заступају *Pro-Choice* опцију¹ желе да покажу како читав проблем нема посебне етичке импликације, или да су оне ирелевантне, јасно је да то није тако.

Штавише, разноликост законодавстава у свету, као и немогућност Европске уније да та законодавства усклади, показује степен етичке амбиваленције. Нис (Nys) описује ситуацију следећим речима: „Несумњиво да постоје одређене узнемирујуће теме у медицинским законима, као што су абортус и еутаназија – где су идеје различитих држава чланица (али и унутар самих држава) веома подељене због религијских, филозофских, етичких и других разлога, тако да је заједничка европска регулација једноставно незамислива.“²

Проблем абортуса није само етички. То је истовремено и друштвени проблем, пошто његова масовна примена значајно утиче на друштво у целини. Социјалне импликације су разноврсне, а највише се огледају у депопулацији, што за последицу има старење становништва, смањивање броја радно способних, смањивање економских потенцијала, слабљење одбране итд. Посебно је забрињавајућа чињеница да се стопа укупног фертилитета смањује још од 1971. када је била 15% нижа од потребне за просто обнављање популације, док је тај проценат за 2006. износио 30%.³ Овакав тренд несумњиво води физичком нестанку становништва на овим просторима.

Све традиционалне монотеистичке религије имају негативан став према абортусу и сматрају га убиством. Православна Црква је много пута износила овакву квалифика-

1 Гордана Б. Ковачек Станић, „Прекид касне трудноће у праву Србије и упоредном европском праву“, *Зборник радова Правног факултета*, Нови Сад, бр. 49/2015, стр. 484.

2 Herman Nys, „Comparative health law and the harmonization of patients' rights in Europe“, *European Journal of Health Law*, issue 2001/8.4, стр. 317.

3 Мирјана Рашевић, „Феномен недовољног рађања и образовни систем“, *Зборник Института за педагошка истраживања*, Београд, бр. 1/2008, стр. 193.

цију абортуса. Према Митрополиту Хациниколау, „ембрион има почело и човечанску перспективу. Његове ћелије, његов генетски материјал, морфологија и физиологија, све је људско. Такође, и његова способност да израста једино у савршеног човека и ни у шта друго, потврђује његов људски идентитет“.⁴ Римокатоличка црква се јасно изразила по овом питању у Социјалним основама учења, које представља званични документ. Ту се у члану 553 каже да „унапређење људског достојанства значи пре свега поштовање неповреди-вог права на живот, од зачећа до природне смрти, што је прво и основно људско право које условљава сва остала“.⁵ Верска аргументација је у основи једноставна – ембрион је ембрион човека, и стога треба да подлеже заштити права на живот.⁶ Сва остала права, као право на избор, аксиолошки су испод права на живот.

Негативан став хришћанства према абортусу је опште познат, због чега ћемо овде навести само неколико примера из првих векова. Ови примери су посебно занимљиви пошто намерни побачај наводе заједно са праксом убијања већ рођене деце, због тога што је повезаност ових пракси била позната у антици и темељила се на истим основама. Тако у Посланици Диогнету читамо да хришћани: „У брак ступају као и сви, и децу рађају, али рођену децу не бацају“.⁷ У Учењу дванаесторице Апостола, спису познатом и под називом Дидахи, стоји: „Не убијај дете кад се зачне, нити га погуби кад се роди“.⁸ Слично читамо и у Посланици Варнавиној: „Не убијај дете у зачетку, нити га погуби кад се роди“.⁹ У кас-

4 Николаос Хациниколау, *Слободни од генома, приступи православне биоетике*, Каленић, Крагујевац, 2014, стр. 157.

5 *Osnove socijalnog učenja katoličke Crkve*, Beograd 2006, стр. 289.

6 Интересантно је да у неким другим случајевима државна законодавства признају, на извешан начин, људска права ембриону старајући се о његовој добробити, на пример кроз забрану конзумирања дувана у присуству труднице и сл. И са медицинске тачке гледишта ембрион се понекад третира као засебни пацијент код пренаталне дијагностике и примене феталне терапије (уп. Asim Kurjak *et all* (уп.), *Prenatalna dijagnostika i terapija*, Tonimir, Varaždinske Toplice, 2000).

7 Посланица Диогнету V, 6, у: Атанасије Јевтић, *Дела апостолских ученика*, Врњачка Бања, Требиње, 1999, стр. 415.

8 Учење дванаесторице Апостола (Дидахи) II, 2, у: Атанасије Јевтић, *исто*, стр. 134.

9 Варнавина посланица XIX, 5, у: Атанасије Јевтић, *исто*, стр. 168.

нијој традицији може се пронаћи обиље сличних ставова код великих црквених Отаца као што је Св. Јован Златоусти, Блажени Августин, Кирило Александријски и многи други. У истом правцу се развијало и канонско право које прописује значајне епитимије за жене које намерно побаци, као и за оне који им у томе помажу.

Схватање да абортус представља цивилизацијски напредак, док његова забрана, која се поклапа са ширењем хришћанства, представља израз ретроградности и мрачњаштва, стога је врло неутемељено. Абортус је био забрањиван заједно са праксом убијања тек рођене деце. Те забране су проистицале из уверења да је људски живот светиња и да стога мора да подлеже заштити друштва. Сам концепт људских права и слобода почива управо на таквим схватањима, која се у случају абортуса пренебрегавају и проглашавају дискриминаторским.

1. АБОРТУСНА КУЛТУРА

Иако су социјални, национални, биоетички и религијски приговори против абортуса веома снажни и имају велики број присталица, чињеница је да већина тзв. демократских земаља дозвољава абортус. Изузетака има, попут Ирске, где је абортус забрањен уставом. У Србији је закон по овом питању веома либералан још из времена комунизма.¹⁰ Абортус не само што је један од најзаступљенијих начина планирања породице, већ је толико раширен, да се с правом може говорити о абортусној култури и абортусној ендемији.¹¹ Упркос констатацији да је абортус цивилизацијски „најмање прихватљив начин контроле рађања“, он се званично сврстава у корпус људских права, уз констатацију да овај метод у Србији деценијама представља „доминантни метод контроле рађања“.¹²

10 Абортус је лагаллизован 1969. године.

11 Мирјана Рашевић, Катарина Седлеци, „Питање постојања абортусне културе у Србији“, *Становништво*, Институт друштвених наука, Центар за демографска истраживања, Београд, бр. 1/2011, стр. 7.

12 Републичка стручна комисија за израду и имплементацију Водича добре клиничке праксе, Национални водич добре клиничке праксе за безбедни прекид трудноће (Радна верзија), Министарство здравља Републике Србије, Internet, <https://goo.gl/5Dy9AQ>, 05/03/2017

Поражавајућа је чињеница да у Србији, већ дуго времена, не постоје валидни статистички подаци о укупном броју извршених абортуса због чега се њихов број само процењује, а процене су веома различите. Према подацима која даје Институт „Батут“, у Србији је 2010. године извршено 17.466 намерних прекида трудноће.¹³ Међутим, ови подаци су далеко од стварних, и односе са само на пријављене абортусе, док је њихов укупан број далеко већи.¹⁴ На основу спроведених истраживања, Мирјана Рашевић закључује да је „евидентирани број абортуса по свему судећи озбиљно потцењен“.¹⁵ Упркос законској обавези, извесно је да приватне ординације нису довољно мотивисане да пријаве све абортусе које врше. Пресељење абортуса из државних у приватне клинике и ординације доводи у сумњу да се и она упозорења на опасности од абортуса са којима трудница мора да буде упозната износе само формално, пошто за приватну клинику обављени абортус значи наплаћена интервенција.¹⁶ Интересантан је податак да је око 60% гинеколога или њихових партнера било подвргнуто абортусу, што иде у прилог тези да они сами не увиђају у довољној мери значај медицинских последица, а још мање етичку проблематику везану за овај поступак. Ове чињенице говоре у прилог да није само недовољна информисаност разлог великог броја нежељених трудноћа, већ да узроке треба тражити у абортусној култури која се код нас створила. Застрашујуће статистике о паду наталитета су познате, али је добро да их поменемо и у овом контексту. У Србији је 2015. рођено 65.657 људи, а умрло 103.678¹⁷ што значи да је умрло 38.012 више него што се родило. Уколико се томе дода исељавање, јасно је да су резултати катастрофални.

13 Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, Здравствено-статистички годишњак Републике Србије 2010, Београд, 2011, стр. 446. У 2012. години регистровано је 15.301 абортуса, а у 2015. години 12.242.

14 Мирјана Рашевић, „Да ли је евидентирани број абортуса у Србији реалан?“, Становништво, Институт друштвених наука, Центар за демографска истраживања, Београд, бр. 2/2008, стр. 7–21.

15 Исто, стр. 2.

16 Услуга абортуса се наплаћује и у државним болницама што представља својеврсни парадокс. Ако абортус спада у оправдане медицинске захвате, због чега је, у смислу новчане надокнаде, изузет из система здравствене заштите?

17 Републики завод за статистику, Статистички годишњак Републике Србије 2016, Београд, 2016, стр. 56.

2. КОРЕНИ АБОРТУСНЕ ЕТИКЕ

Основни аргумент *Pro-Life* опције је у суштини једноставан – право на живот је претежније од права на избор. Након овакве поставке, долазимо до расправе о томе да ли је ембрион/фетус живо биће, може ли се посматрати као посебно људско биће или представља само „део тела“ жене? Иако је позивање на биологију и медицину када је о овом питању реч веома често, ове науке заправо не могу да дају недвосмислен одговор на ово питање, пошто разилажење не почива на чињеницама као таквим већ на њиховој интерпретацији. Када којим случајем абортус не би био медицински изводљив, када таква опција не би постојала, готово је извесно да нико не би доводио у питање чињеницу да људски биолошки живот почиње зачећем и завршава се смрћу. Само питање које је постављено пред биологију заправо је интенциозно. Оно је постављено баш због тога да би се абортус етички оправдао. Међутим, за дефиницију човека, и с тим у вези његових права, уопште није релевантно у каквом су стању његове биолошке функције, бар када је у питању право на живот. Нико данас не заступа тезу да особе које живе са различитим инвалидитетима, чак и када је он апсолутан, немају право на живот или њихов живот није вредан живљења. Међутим, такво становиште се заступа када су у питању медицински индуковани побачаји. Људско биће, у првој фази свог биолошког живота се лишава заштите права на живот, а вредност његовог живота се одређује мерилима која не важе и не могу да важе за људска бића. Деформитет нерођеног детета се сматра довољним разлогом за одобравање чак и касних абортуса. Овакав приступ води савремену цивилизацију на само корак од еугеничких пракси нацизма које су с правом осуђене и над којима се сви згражамо.

Ипак, закони већине земаља, које дозвољавају намерни прекид трудноће на основу захтева жене, постављају ограничење до око десете недеље фертилитета. Разлози овог ограничења никако нису само медицински, у смислу да је каснији побачај ризичнији по саму жену, већ садрже и етичке разлоге, на основу прихваћеног становишта да важност

живота нерођеног детета расте с протоком времена.¹⁸ Овакво становиште са гледишта етике тешко је брањиво, иако оно јесте засновано на древним традицијама.

У античком свету абортус је практикован, мада су одређене етичке дилеме јасно уочљиве. Хипократ забрањује лекарима да га врше,¹⁹ а у појединим периодима римске републике је оштро кажњаван, мада се та забрана више тицала права оца на своје потомство.²⁰ У различитим цивилизацијама и у различитим временима, абортус се различито третирао. Најстарији документовани абортус је обављен пре око 4.500 година у Кини,²¹ сачуван је и египатски папирус из 1.550 пре Хр., који описује технику поступка абортуса. Знамо да су и Грци и Римљани практиковали абортус. Иако се дете није сматрало људским бићем, или барем не људским бићем које треба да ужива заштиту друштва, ипак су и поборници абортуса, као на пример лекар Соран, тражили постојање ваљаних разлога, забрањујући абортус због тривијалних разлога као што је очување лепоте.²² Услед великог морталитета новорођенчади, било је уобичајено да се родитељи превише емотивно не везују за своју децу док не поодрасту. Такође су још од античких времена постојали обичаји убијања деце

18 Доказ да разлози ових ограничења јесу етичке, а не медицинске природе налазимо у чињеници да закони иначе никад не прописују медицинске процедуре, већ одлуке о тим процедурама остављају стручњацима, што овде није случај. Такође, национална законодавства се разликују по овом питању, па је у неким земљама забрана абортуса по захтеву ограничена на десету недељу, негде на дванаесту, а негде, као у Шведској, на чак осамнаесту. Када би медицински разлози, у смислу да је касни абортус ризичнији за жену, били у основи оваквих ограничења, онда би та ограничења била једнообразна.

19 Овако каже Хипократ: „Према сваком људском животу од самог почетка показашу дубоко поштовање, и нећу ни под претњом своју лекарску вештину употребити противно захтевима хуманости“ (према: Весна Клајн-Татић, „Актуелни проблеми абортуса, пренаталног генетског тестирања и управљања трудноћом“, Становништво, Институт друштвених наука, Центар за демографска истраживања, Београд, бр. 1/2011, стр. 34.)

20 Johannes M. Röskamp, *Christian Perspectives On Abortion-Legislation In Past And Present*, GRIN Verlag, 2010, стр. 2–5; Konstantinos Kapparis, *Abortion in the Ancient World*, Bristol Classical Press, 2002.

21 Hassan Yarmohammadi *et al.*, “An Investigation Into the Ancient Abortion Laws: Comparing Ancient Persia With Ancient Greece and Rome”, *Acta medico-historica Adriatica*, Hrvatsko znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture, Rijeka, br. 11:2/2013, стр. 292.

22 Joyce E. Salisbury, *Encyclopedia of Women in the Ancient World*, ABC-CLIO, Oxford, 2001, стр. 1.

која су рођена са недостацима или родитељи нису хтели да их прихвате. У античком свету, не само да нерођено дете није имало никаква права, већ их није имало ни рођено дете, све док га родитељи званично не прихвате. Због таквог ставовишта, не само абортус, него ни инфантицид, најчешће нису сматрани етички неприхватљивим и нису били законски санкционисани.²³ Изгледа да су управо овакве традиције послужиле као основ уверењу да је живот нерођеног детета у првом триместру трудноће мање важан него касније, као што је и живот новорођенчета био друштвено признат тек када га родитељи прихвате. Након свега изнесеног можемо да закључимо да основни разлог због кога је у античко доба дозвољаван абортус није почивао на уверењу да нерођено дете још није живо или да још није човек, већ на уверењу да право на живот почиње друштвеним признањем које се огледало у прихватању детета од стране родитеља. Оваква схватања су у складу са цивилизацијским степеном развоја ондашњих друштава. Интересантно је да савремена друштва, која су по питању односа према немоћнима и слабима толико напредовала у односу на антику, по питању односа према нерођеној деци задржавају ставове као у древној Кини, Египту или Риму.

Разлози због којих се настоји да се уз помоћ биологије и медицине докаже како нерођено дете није живо, или како се не може сматрати посебним људским бићем, већ само делом тела мајке, нису утемељени на научним чињеницама већ на утилитарном тумачењу тих чињеница, како би се на тај начин пружила основа за настављање праксе вршења абортуса. Идеолошка основа порицања субјективности нерођеног детета заснива се на древним патријархалним схватањима према коме дете стиче право на живот признањем од стране родитеља, пре свега оца, да га желе и прихватају. Парадоксално је да је абортус, који је некада заједно с инфантицидом, представљао екстремни израз патријархалног друштвеног устројства, данас промовисан у нарочито право жена и представља израз њихове еманципације.

23 John M. Riddle, *Contraception and Abortion from the Ancient World to the Renaissance*, Harvard University Press, Harvard, 1994, стр. 10–11.

3. АБОРТУС: ЕМАНЦИПАЦИЈА ИЛИ ПРИНУДА?

Абортус се, од стране заговорника, обично означава као право, као израз еманципације жене и уопште као цивилизацијско достигнуће. Изоставља се или маргинализује чињеница да многе жене абортусу прибегавају не као жељеном решењу, већ као нужном злу на које су често принуђене. Та принуђеност често бива због лоше материјалне ситуације и немогућности да се детету омогући нормалан живот и да се задовоље његове потребе. Такође су присутни и други видови принуде, како од стране мужа или партнера, тако и од стране породице. Разлози су разнолики, али поред социјалних, можемо навести и еугеничке, када се жели дете одређеног пола, по правилу мушког, када постоји сумња да дете има или ће имати неку аномалију и слично. Проблем фемцида се све више уочава и присутан је како у неразвијеним земљама тако и у оним које су економски најнапредније.²⁴

Иако су познате многе негативне последице абортуса, о њима се недовољно говори, и као да постоји тенденција да се оне минимализују. Поред тога што абортус може у значајној мери да наруши здравље жене, да доведе то трајног стерилитета или умањења репродуктивне способности, а у неким случајевима и до смртног исхода, абортус изазива и значајне психичке тегобе. Иако су неки од ових проблема познати и испитани, проблем жаљења, које траје деценијама након обављеног абортуса и у значајној мери негативно утиче на жену, није довољно испитан.²⁵

24 Kate Greasley, *Arguments about Abortion: Personhood, Morality, and Law*, OUP Oxford, Oxford, 2017, стр. 224–228.

25 Иако се психички проблеми жена које имају абортус не могу доказати у свим случајевима, у неким ипак могу (Major Brenda *et al.*, “Abortion and Mental Health. Evaluating the Evidence”, *American Psychologist* 64/9/2009, стр. 863). Испитивања спроведена код нас, показују да скала акутне реакције на стрес код жена које су извршиле абортус, предвиђа појаву ПТСП-а у чак 32,5% док је у контролној групи тај проценат 2,13% (Јелка Вукелић и др. „Испитивање фактора ризика акутне реакције на стрес изазване абортусом“, Медицински преглед, Друштво лекара Војводине, Нови Сад, бр. 5–6 /2010, стр. 400.)

4. ЗАКЉУЧАК

И поред тога што са биоетичког, религиозног, социјалног и националног становишта, абортус не може бити оправдан, осим у случајевима када је угрожен живот мајке, овај проблем се не може решити једноставном забраном. Криминализација би вероватно дала одређене резултате, али би произвела и низ озбиљних последица. Повећао би се морталитет жена које би прибегле илегалном абортусу, као и њихова општа медицинска угроженост. Таква ситуација би била неправедна према женама слабијег материјалног положаја пошто би оне боље ситуиране одлазиле у иностранство да тамо побаци.

Оно што би било неопходно учинити јесте промоција права на материнство, при чему би се читаво друштво нарочито ангажовало на задатку да жени, и уопште породици, обезбеди све неопходне услове за подизање детета без нарочитих условљавања. Феминистички аргументи, према коме је право на избор у погледу абортуса гарант да жена неће бити сведена на биолошку репродукцију и машину за обнављање нације²⁶ није убедљив. Већина жена жели да се оствари и кроз материнство (а већина мушкараца кроз очинство). Наравно, постоје и жене које то не желе. Али, да ли је због тога потребно свим женама и читавом друштву наметнути такав дискурс, и уверавати их да између абортуса и слободе стоји знак једнакости,²⁷ док са друге стране, огроман број жена које би желеле да се остваре и као мајке, то нису у могућности због тога што је друштвена брига о њима и њиховом потомству недовољна?

Поред озбиљне материјалне подршке, која је оправдана чињеницом да је заустављање демографског пада најважније друштвено и национално питање, било би потребно формирати етичке одборе, састављене од стручњака, који би савесно испитали сваки случај, и одобрили легалан абортус онда

26 Марија Радоман, „Ставови и искуства жена о абортусу (резултати квалитативног истраживања са територије Београда)“, Социолошки преглед, Српско социолошко друштво, Београд, бр. 4/2015, стр. 451–452.

27 Кина и Северна Кореја имају најлибералније законе о абортусу, па је јасно да право на абортус није нужно у корелацији са степеном људских права.

када је живот мајке угрожен или кад је озбиљно угрожено њено физичко и метално здравље.²⁸ Такви одбори би такође у обзир морали да узму и право на живот нерођеног детета. Истовремено би било неопходно интензивирати едукацију читаве популације о другим начинима планирања породице, али пре свега о чињеници да и сексуална активност, као и многе друге активности човека, може да доведе до настанка одговорности која није била планирана.²⁹ Другим речима, човекова сексуалност повлачи одговорност. Управо овај моменат недостаје код оних који предлажу увођење сексуалног васпитања у школе, при чему се акценат ставља на контрацепцију,³⁰ док се аспект настанка могуће одговорности игнорише или маргинализује.

Литература

Вукелић Јелка и др., „Испитивање фактора ризика акутне реакције на стрес изазване абортусом“, Медицински преглед, Друштво лекара Војводине, Нови Сад, бр. 5–6/2010, стр. 399–403.

Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, Здравствено-статистички годишњак Републике Србије 2010, Београд, 2011.

28 Такав одбор би испитивао и одлучивао и о случајевима као што је трудноћа настала услед силовања или другог кривичног дела, трудноћа настала инцестом и слично. Овакво решење постоји у Немачкој (Criminal Code in the version promulgated on 13 November 1998, Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt] I p. 3322, last amended by Article 1 of the Law of 24 September 2013, Federal Law Gazette I p. 3671 and with the text of Article 6(18) of the Law of 10 October 2013, Federal Law Gazette I p. 3799, Internet, <http://www.goo.gl/2Wqkhy>, 05/03/2017), што је чињеница која би помогла увођење овакве законске регулативе без бојазни од оптужби за нарушавање људских права и удаљавање од пута ка чланству у ЕУ.

29 Заправо, таква ситуација већ важи за мушки део популације. Доказано очинство, без обзира што није жељено и планирано, ствара одговорност према рођеном детету, као и обавезе његовог издржавања, било непосредно, било плаћањем алиментације (што, наравно, сматрамо сасвим оправданим).

30 Раније у тексту смо навели податак да је 60% гинеколога или њихових партнера било подвргнуто абортусу. Пошто се од ове врсте стручњака с правом очекује да добро познају различите методе контрацепције, а резултат је такав какав видимо, јасно је да сексуално образовање које ће проблем одговорне сексуалности покушати да сведе на проблем контрацепције, неће дати жељене резултате.

- Јевтић Атанасије, Дела апостолских ученика, Врњачка Бања, Требиње, 1999.
- Клајн-Татић Весна, „Актуелни проблеми абортуса, пренаталног генетског тестирања и управљања трудноћом“, Становништво, Институт друштвених наука, Центар за демографска истраживања, Београд, бр. 1/2011, стр. 33–52.
- Ковачек Станић Гордана, „Прекид касне трудноће у праву Србије и упоредном европском праву“, Зборник радова Правног факултета, Нови Сад, 49/2015, стр. 483–497.
- Радоман Марија, „Ставови и искуства жена о абортусу (резултати квалитативног истраживања са територије Београда)“, Социолошки преглед, Српско социолошко друштво, Београд, бр. 4/2015, стр. 445–467.
- Рашевић Мирјана, Седлецки Катарина, „Питање постојања абортусне културе у Србији“, Становништво, Институт друштвених наука, Центар за демографска истраживања, Београд, бр. 1/2011, стр. 1–13.
- Рашевић Мирјана, „Да ли је евидентирани број абортуса у Србији реалан?“, Становништво, Институт друштвених наука, Центар за демографска истраживања, Београд, бр. 2/2008, стр. 7–21.
- Републичка стручна комисија за израду и имплементацију Водича добре клиничке праксе, Национални водич добре клиничке праксе за безбедни прекид трудноће (Радна верзија), Министарство здравља Републике Србије, Internet, <https://goo.gl/5Du9AQ>, 05/03/2017
- Републички завод за статистику, Статистички годишњак Републике Србије 2016, Београд, 2016.
- Хациниколау Николаос, Слободни од генома, приступи православне биоетике, Каленић, Крагујевац, 2014.
- Criminal Code in the version promulgated on 13 November 1998*, Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt] I p. 3322, last amended by Article 1 of the Law of 24 September 2013, Federal Law Gazette I p. 3671 and with the text of

- Article 6(18) of the Law of 10 October 2013, Federal Law Gazette I p 3799. internet: <http://www.goo.gl/2Wqkhy>
- Greasley Kate, *Arguments about Abortion: Personhood, Morality, and Law*, OUP Oxford, Oxford, 2017.
- Kapparis Konstantinos, *Abortion in the Ancient World*, Bristol Classical Press, 2002.
- Nys Herman, „Comparative health law and the harmonization of patients’ rights in Europe“, *European Journal of Health Law*, 8:4/2001, сtp. 317–331.
- Osnove socijalnog učenja katoličke Crkve*, Beograd, 2006.
- Riddle M. John, *Contraception and Abortion from the Ancient World to the Renaissance*, Harvard University Press, Harvard, 1994.
- Röskamp M. Johannes, *Christian Perspectives On Abortion-Legislation In Past And Present*, GRIN Verlag, 2010.
- Salisbury E. Joyce, *Encyclopedia of Women in the Ancient World*, ABC-CLIO, Oxford, 2001.
- Yarmohammadi Hassan *et all.*, “An Investigation Into the Ancient Abortion Laws: Comparing Ancient Persia With Ancient Greece and Rome”, *Acta medico-historica Adriatica*, Hrvatsko znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture, Rijeka, br. 11:2/ 2013, сtp. 291–298.

Aleksandar Djakovac

ABORTION CULTURE IN SERBIA BIOETHICAL, RELIGIOUS AND NATIONAL ASPECTS

Resume

Serbia is a country with the large number of abortions, which is why some researchers consider that it is possible to speak about abortion culture. Various liberal groups constantly emphasize the “woman’s right” to abortion, while ignoring the fact that many women are forced to have an abortion. Therefore

it would be good to start talking about right to motherhood. This right should be significantly financially supported, because stopping negative population growth is the most important national and social interest. The right to life of the unborn child must also be taken into consideration. Since the criminalization of abortion would led to many negative consequences, the author suggests that the decision to grant legal abortion should be made by the ethics committee formed by experts, which would conduct consultations with a pregnant woman, examine the reasons and allow the abortions that are justified, primarily in order to protect the life of a woman.

Keywords: abortion culture, bioethics, religion, right to motherhood.

■
* Овај рад је примљен 10.априла 2017. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 30. маја 2017. године.